

Περιοδικὰ Ἀνάλεκτα

Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft (τόμος 123, τεῦχος 3/2011)

Ὁ Shimon Gesundheit στήν πρώτη μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους («Das Land Israels als Mitte einer jüdischen Theologie der Tora. Synchrone und diachrone Perspektiven») συζητᾷ τή θέσιν πού καταλαμβάνει τὸ θέμα τῆς Γῆς τοῦ Ἰσραὴλ στήν ἰουδαϊκὴ ἐξήγηση τοῦ Μεσαίωνα. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξηγητὲς αὐτῆς τῆς περιόδου τονίζουν τὴν κεντρικὴν θέσιν πού καταλαμβάνει αὐτὸ τὸ θέμα στὴ βιβλικὴ θεολογία καὶ ὑπογραμμίζουν τὴν αἰώνια ἀξία τῆς θεϊκῆς ἐπαγγελίας ἔναντι τοῦ ἐφήμερου χαρακτήρα πού εἶχε ἡ κατάληψις τῆς γῆς.

Ἀκολουθεῖ τὸ δεύτερο μέρος τῆς μελέτης τοῦ Rainer Albertz («Das Buch Numeri jenseits der Quellentheorie. Eine Redaktionsgeschichte von Num 20-24 (Teil II)») γιὰ τὴν ἱστορία σύνταξης τῶν κεφαλαίων 20-24 τοῦ βιβλίου τῶν Ἀριθμῶν. Ὁ συγγραφέας ἐντοπίζει τὰ στρώματα τῆς παράδοσης καὶ ἐπεξεργασίας τους καὶ καταλήγει σὲ μία πρόταση πού πλησιάζει περισσότερο τὴν ἰδέα τοῦ Römer ὅτι τὸ βιβλίο τῶν Ἀριθμῶν ἀποτελεῖ μία γέφυρα μεταξὺ τῶν βιβλίων Γένεσις-Λευιτικὸ καὶ Δευτερονόμιο. Ὁ Israel Finkelstein, στὴ συνέχεια («Saul, Benjamin and the Emergence of «Biblical Israel»: An Alternative View»), συζητᾷ τὴν θέσιν ὅτι ἡ γῆ τοῦ Βενιαμὴν ἦταν μέρος τοῦ Ἰούδα κατὰ τὴν περίοδο τῆς μοναρχίας καὶ νωρίτερα. Ὁ συγγραφέας συμφωνεῖ μὲ αὐτὴν τὴν ἐκτίμησις, ἀλλὰ προσθέτει ὅτι σὲ προηγούμενες ἐποχὲς ἡ περιοχὴ εἶχε περιέλθει στὴν κυριότητα τῆς βόρειας κοινοπολιτείας καὶ ὅτι μέσα στὸ β' μ. τοῦ 9ου αἰώνα π.Χ. γιὰ μιὰ τουλάχιστον φορὰ πέρασε στὴν ἐπικράτεια τοῦ Νότου. Στὸ τελευταῖο μέρος τῆς μελέτης ὁ Finkelstein συζητᾷ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Na'aman γιὰ τὴν γένεσιν τοῦ «βιβλικοῦ Ἰσραήλ».

Τὸ θέμα τῆς ἐπόμενης μελέτης εἶναι ἡ εσχατολογία τοῦ Ἡσ. 19, 16-25 («“JHWH wird sich Ägypten zu erkennen geben, und die Ägypter werden an jenem Tag JHWH erkennen” (Jes 19,21). Universalismus und Heilszuversicht in Jes 19,16-25»). Ὁ συγγραφέας τῆς, Stefan Lauber, συνδέει τὸ κείμενον μὲ τὸ Ἡσ 11, 11-16. Ἡ προσδοκία ὁμως πού ἐκφράζεται ἐκεῖ ὅτι ὁ Ἰσραὴλ θὰ γυρίσει στὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας ἀντιτρέφεται. Ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Ἀσσυρία χαρακτηρίζονται ὡς γῆ τοῦ Γιαχβέ. Αὐτὴ ἡ στάσις ἀντικατοπτρίζει τὸ κλίμα πού ἐπικρατεῖ στὴν ἰουδαϊκὴ Διασπορὰ τῆς πολεμαϊκῆς Αἰγύπτου. Στὴ μελέτη, πού ἀκολουθεῖ, ὁ Mark Gignilliat συζητᾷ τὸν ὄρο «δρυὲς τῆς δικαιοσύνης» στὸ Ἡσ 61, 3 («Oaks of Righteousness for His Glory: Horticulture and Renewal in Isaiah 61,1-4»). Ὁ συγγραφέας προτείνει ὡς λύσιν γιὰ τὴν ἐρμηνεία αὐτοῦ τοῦ δύσκολου ὄρου τὴν ἐξέταση τῆς εἰκόνας τῆς δρυὸς στὸ βιβλίο τοῦ Ἡσαΐα. Ἡ διακειμενικὴ ἐξέταση ὁδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ εἰκόνα τῆς δρυὸς ἀνατρέπει τὴν προηγούμενη ἀρνητικὴ εἰκόνα τοῦ δένδρου

στο βιβλίο του Ἡσαΐα. Ἐνῶ τὸ δένδρο στὸν Ἡσαΐα δηλώνει γενικὰ τὴν εἰδωλολατρία καὶ τὴν ἀλαζονεία τοῦ Ἰσραήλ, ἡ νέα εἰκόνα τονίζει τὴν ἀνανέωση καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ Ἰσραήλ. Στὴ συνέχεια ὁ Reinhart Ceulemans («Unknown Hexaplaric Readings of Ezekiel, Isaiah and Psalms, Offered by Apollinaris of Laodicea») παρουσιάζει τέσσερις ἄγνωστες ὡς τώρα γραφές χωρίων τοῦ Ἰεζεκιήλ, οἱ ὁποῖες διασώζονται στὶς catenae τοῦ Ἀπολλινναρίου Λαοδικείας. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι οἱ περισσότερες γραφές, πὺρ διασώζει ὁ Ἀπολλινάριος καὶ οἱ ὁποῖες προέρχονται ἀπὸ τὰ Ἐξαπλά, εἶναι ἀξιόπιστες.

Ἀκολουθοῦν τρεῖς σύντομες μελέτες. Στὴν πρώτη ὁ Sun-Jong Kim ὑποστηρίζει ὅτι ἡ φράση «τροφή γιὰ τὸν Θεό», ἡ ὁποία εἶναι ἀνθρωπομορφισμός, δηλώνει τὴν κοινωνία τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν δημιουργό τους καὶ τῶν ἀνθρώπων μεταξύ τους. Ἡ δεύτερη σύντομη μελέτη («The Dating of Deuteronomy: A Response to Nathan MacDonald») εἶναι ἡ ἀπάντηση τοῦ Juha Pakkala στὴν κριτικὴ πὺρ ἄσκησε ὁ Nathan MacDonald στὶς θέσεις πὺρ διατύπωσε ὁ πρῶτος σὲ παλαιότερο ἄρθρο στὸ περιοδικὸ σχετικὰ μὲ τὴν χρονολόγηση τοῦ Δευτερονομίου. Τέλος, στὴν τρίτη μελέτη ὁ Matthieu Richelle («La pierre angulaire d'Ésaïe 28,16 à la lumière de l'oracle contre l'Égypte (Es 19)») ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ὄρος «ἀκρογωνιαίος λίθος» στὸ Ἡσ 28, 16 ἴσως δηλώνει τὸν ἰδανικὸ ἠγέτη, πὺρ θὰ ὀρίσει ὁ Γιαχβὲ στὴ θέση τῶν ἀξιωματούχων στοὺς ὁποῖους ἀσκεῖται κριτικὴ στοὺς προηγούμενους στίχους.

Biblische Notizen (τόμος 150 /2011)

Στὸ τρέχον τεῦχος δημοσιεύονται ὀκτῶ μελέτες, οἱ ὁποῖες στὴν πλειοψηφία τους πραγματεύονται ζητήματα ἐρμηνείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Στὴν πρώτη μελέτη ὁ Serge Frolov («Sarah, Rebekah, and the Unchangeable Ruble: Unrecognized Folkloric Background of the 'Wife-Sister' Stories in Genesis») συζητᾷ τὸ μοτίβο τῆς «συζύγου-ἀδελφῆς» στὶς ἀφηγήσεις τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως καὶ τὸ συνδέει μὲ τὸ μοτίβο τοῦ «μαγικοῦ ἀντικειμένου πὺρ γυρνᾷ γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του» τὸ ὁποῖο ἀπαντᾷ σὲ ἀνάλογες λαϊκὲς ἀφηγήσεις πολλῶν πολιτισμῶν.

Στὴ συνέχεια ὁ Christoph Berner («Vom Aufstand Datans und Abirams zum Aufbegehren der 250 Männer. Eine redaktionsgeschichtliche Studie zu den Anfängen der literarischen Genese von Num 16-17») συζητᾷ τὴν ἱστορία σύνταξης τῶν κεφαλαίων 16-16 τοῦ βιβλίου τῶν Ἀριθμῶν καὶ διακρίνει τρία στρώματα ἐπεξεργασίας (ἡ στάση τῶν Δαθάν καὶ Ἀβιρώμ, ἡ τιμωρία τῶν στασιαστῶν καί, τέλος, ἡ ἀφήγηση γιὰ τοὺς 250). Ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Amos Frisch («The Attitude toward Jerusalem in Two Rebellion Narratives: A Literary and Theological Investigation»), ἡ ὁποία ἔχει ὡς θέμα τῆς τῆς στάση διαφόρων βασιλέων (Δαυίδ, Ἰεροβοὰμ καὶ Ροβοὰμ) ἀπέναντι στὴν Ἱερουσαλήμ στὸ πλαίσιο δύο ἱστοριῶν στασιασμοῦ (στάση τοῦ Ἀβεσσαλώμ, διαίρεση τοῦ Βασιλείου). Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ὁ πολιτικὸς ἠγέτης ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ τὰ προνόμια τῆς καὶ τὰ παραχωρεῖ σὲ μία ἄλλη πόλη (Χεβρών, Συχέμ). Μὲ ἐξαίρεση τὴν

περίπτωση του Δαβίδ, ὁ ἀφηγητὴς τοῦ κειμένου ἀσκεῖ κριτικὴ σὲ αὐτὴν τὴν ἀπόφαση.

Στὴ σύντομη μελέτη τοῦ Bernard Gosse («Le cantique d'Ezéchias d'Isaïe 38,9-20 et les Psaumes 88-89») γίνεται ἡ σύγκριση μεταξὺ τῶν Ἦσ 38, 9-20 καὶ τῶν Ψαλμῶν 88-89 καὶ διαπιστώνεται ἡ ἄμεση σχέση μεταξὺ τους. Ὁ Ulrich Hofeditz («Die Jannäus-Linie: Ein Problemkomplex oder auf der Suche nach einer Hermeneutik des Flavius Josephus»), στὴν ἐπόμενη μελέτη, συζητᾷ τὴν πολιτικὴ τοῦ Ἀλέξανδρου Ἰανναίου καὶ ἐξετάζει τὴν πιθανότητα κατασκευῆς ἐνὸς ἀμυντικοῦ ἔργου, γνωστοῦ ὡς «Γραμμὴ τοῦ Ἰανναίου». Ἰχνη αὐτῆς τῆς ὀχύρωσης βρέθηκαν μεταξὺ τοῦ 1949 καὶ 1961, ἡ ταυτότητά τους ὁμως ἀμφισβητήθηκε στὴ συνέχεια. Ὁ συγγραφέας ὡστόσο τῆς παρούσας μελέτης θεωρεῖ ὅτι ἡ κατασκευὴ ἐνὸς τέτοιου ἔργου εἶναι ἐξαιρετικὰ πιθανή.

Τὸ ἐπόμενο ἄρθρο εἶναι τὸ δεύτερο μέρος ἐνὸς ἐκτενοῦς ἄρθρου τοῦ Friedrich V. Reiterer σχετικὰ μὲ τὴν ἐπίδραση ποὺ ἄσκησε ἡ μακεδονικὴ παρουσία στὴν Παλαιστίνη κυρίως στοὺς τομεῖς τῆς πολιτικῆς, τῆς ἐκπαίδευσης, τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς κοινωνίας γενικότερα («Politik, Bildung und Religion. Der alttestamentliche Glaube im hellenistischen Ambiente: Teil 2»). Τὸ θέμα τοῦ ἐπόμενου ἄρθρου εἶναι τὸ πρόβλημα τῶν διπλῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ στοὺς Μκ 7, 6-8. 9-13 («Aus Zwei mach Eins? Synoptische Beobachtungen ausgehend von einer Doppelung in Mk 7,8-9»). Ὁ συγγραφέας του, Benjamin Kilchör, ἐξετάζει τὶς διαφορὰς ἐκδοχῶν προέλευσης καὶ ὑποθέτει ὅτι ἡ ἀρχικὴ σειρὰ πρέπει νὰ εἶναι ἐκείνη τῆς παράλληλης περικοπῆς στὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ ὅτι ὁ Μᾶρκος συνειδητὰ ἀλλάζει τὴ σειρὰ τῶν κυριακῶν λόγων.

Ἡ τελευταία μελέτη εἶναι τοῦ Harald Schweizer («Codierung -Computer-konkordanz - Übersetzung. Einführung in das Konkordanzsystem 'Corpus Matching Online'») καὶ τὸ θέμα της εἶναι οἱ δυσκολίες ἠλεκτρονικῆς μεταγραφῆς μὴ λατινικῶν κειμένων, ὅπως ἑβραϊκῶν. Τέλος ὁ συγγραφέας παρουσιάζει τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ διαδικτυακοῦ ταμείου CoMOn.

Journal of Ancient Judaism (τόμος 2, τεῦχος 3/2011)

Στὸ τρέχον τεῦχος δημοσιεύονται τρεῖς μελέτες, σχετικὲς μὲ τὸν Ἰουδαϊσμό τῆς ἑλληνιστικῆς καὶ ρωμαϊκῆς περιόδου. Ἡ πρώτη μελέτη εἶναι τοῦ Michael Segal («The Chronological Conception of the Persian Period in Daniel 9») κι ἔχει ὡς θέμα της τὴ χρονολόγησι ποὺ παρέχει τὸ Δαν 9. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι οἱ 70 ἑβδομάδες στὸ βιβλίον τοῦ Δανιὴλ δὲ συμπίπτουν μὲ τὰ 70 ἔτη στὴν προφητεία τοῦ Ἰερεμία, ἀλλὰ ἀντιπροσωπεύουν μία μακρὰ χρονικὴ περίοδο μετὰ τὰ 70 χρόνια τῆς Αἰχμαλωσίας. Μία τέτοια ἐρμηνεία ὀδηγεῖ σὲ μία νέα κατανόηση τόσο τοῦ βιβλίου τοῦ Δανιὴλ ὅσο καὶ διαφορῶν παραδόσεων τοῦ Ἰουδαϊμοῦ τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου.

Στὴ συνέχεια ὁ Benjamin G. Wright («The Letter of Aristeas and the Question of Septuagint Origins Redux») συζητᾷ τὴν Ἐπιστολὴ Ἀριστέα καὶ ὑποστηρίζει

ὅτι ὁ Ἀριστέας υἱοθετεῖ τὴ θεὸν ὅτι ἡ μετάφραση τῶν Ὁ σκοποῦ εἶχε νὰ ἀντικαταστήσει τὸ ἑβραϊκὸ κείμενο. Ὡστόσο, ἡ ἀνάλυση τοῦ ἴδιου τοῦ κειμένου τῆς μετάφρασης βεβαιώνει ὅτι αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ ἦταν ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς τῆς. Στὴν τελευταία μελέτη τοῦ τεύχους οἱ Ben Zion Rosenfel καὶ Haim Perlmutter («Landowners in Roman Palestine 100-300 C. E.: A Distinct Social Group») συζητοῦν φιλολογικὲς καὶ ἀρχαιολογικὲς πηγὲς αὐτῆς τῆς περιόδου ὅσον ἀφορᾷ στὸν ὄρο «οἰκοδεσπότης» (στὰ ἑβραϊκὰ ba' al habayit). Οἱ συγγραφεῖς ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ ὄρος ἀπόκτησε νέο περιεχόμενο κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ περίοδο καὶ ἀπέκτησε τὴ σημασία τοῦ μικροῦ γαιοκτήμονα. Τὰ κείμενα παρέχουν ἀρκετὲς πληροφορίες σχετικὰ μὲ αὐτὴν τὴν ὁμάδα. Στὸ ἄρθρο ἐπίσης γίνεται λόγος γιὰ τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς μεσαίας τάξης στὴ ῥωμαϊκὴ Παλαιστίνη.

Zeitschrift für antikes Christentum (τόμος 15, τεῦχος 1/2011)

Τὸ θέμα τῆς πρώτης μελέτης τοῦ τρέχοντος τεύχους τοῦ περιοδικοῦ εἶναι οἱ πατρολογικὲς σπουδὲς στὸ γερμανικὸ προτεσταντικὸ χῶρο στὴν περίοδο πρὶν τὸν Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον («“Patristik” oder “altchristliche Literaturwissenschaft”? Eine historische Leitwissenschaft der protestantischen Theologie in Deutschland am Beginn des 20. Jahrhunderts»). Ὁ Hanns Christof Brennecke τονίζει τὸ σημαντικό ρόλο ποὺ διαδραμάτισε σὲ αὐτὴν τὴν περίοδο ὁ Adolf von Harnack. Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Harnack εἶναι ἐμφανὴς στὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴ Θεολογικὴ Σχολή, στὴ μελέτη τῶν πατερικῶν κειμένων τῶν τριῶν πρώτων μεταχριστιανικῶν αἰώνων καί, τέλος, στὴ στροφὴ πρὸς τὴ μελέτη τῶν Ἑλλήνων Πατέρων. Στὸ κύριο μέρος τῆς μελέτης γίνεται ἡ παρουσίαση τῆς συμβολῆς 17 προτεσταντικῶν γερμανικῶν πανεπιστημίων στὶς πατρολογικὲς σπουδὲς κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ καὶ τῶν περιοδικῶν καὶ ἄλλων ἐκδόσεων ποὺ συνδέονται μὲ αὐτὲς τὶς σπουδὲς.

Στὴν ἐπόμενη μελέτη ὁ Volker Henning Drecoll («Die katholische Patrologie an deutschen Universitäten im Jahr 1911») παρουσιάζει τὶς πατρολογικὲς σπουδὲς σὲ 8 γερμανικὲς θεολογικὲς σχολὲς στὰ 1911 (Bonn, Breslau, Freiburg, München, Münster, Straßburg, Tübingen, Würzburg). Χαρακτηριστικὸ αὐτῆς τῆς περιόδου εἶναι ὅτι δὲν ὑπάρχουν συνήθως μόνιμες ἔδρες Πατρολογίας στὶς διάφορες καθολικὲς σχολὲς, ἀλλὰ οἱ λεγόμενες *Extraordinariate*. Ἐπιπλέον οἱ θεολογικὲς σπουδὲς στὰ 1911 χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν ἀντίσταση στὴν ἀπαίτηση τοῦ Πάπα Πίου Χ στὰ 1910 νὰ δίνεται ὁ ὄρκος κατὰ τοῦ μοντερνιασμοῦ ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ κλήρου καὶ τῶν καθολικῶν ἀκαδημαϊκῶν ἰδρυμάτων. Ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Peter Gemeinhardt («Die Patristik um 1911 in ihrem Verhältnis zur Religionsgeschichte») μὲ θέμα τὴ σχέση τῆς Πατρολογίας μὲ τὴν Ἱστορία τῆς Θεολογίας στὴν περίοδο γύρω στὰ 1911 ἰδιαίτερα στὴ Σχολὴ τοῦ Göttingen. Ὁ συγγραφέας σχολιάζει διαλέξεις τῶν Adolf von Harnack, Alfred Hegler καὶ Adolf Jülicher, στὶς ὁποῖες διαφαίνεται ὅτι οἱ συγκεκριμένοι ἐρευνητὲς δὲν θεωροῦσαν τὴν Ἱστορία τῆς Θεολογίας ὡς πραγματικὴ πρόκληση στὶς πατρολογικὲς σπουδὲς. Αὐτὸ ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς περιόδου εἶναι ὅτι ἡ Πατρολογία τῆς περιόδου

ἐμπλουτίζεται μὲ νέες ἀναλυτικὲς μεθόδους πού προέρχονται ἀπὸ τὸ κῶρο τῆς Ἱστορίας τῆς Θρησκείας, δὲν ὑφίσταται ὅμως σημαντικὲς ἀλλαγές.

Ἡ Uta Heil, στὴ συνέχεια («Die Patristik in der Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche³. Eine Blütenlese»), παρουσιάζει καὶ συζητᾷ ἓνα ἀνθολόγιο λημμάτων πατρολογικοῦ περιεχομένου στὴν τρίτη ἔκδοση τῆς *Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche*. Σὲ αὐτὰ τὰ λήμματα, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ σημαντικοὺς Προτεστάντες θεολόγους τῆς περιόδου (A. v. Harnack, F. Loofs, E. Preuschen, G. Krüger καὶ Th. v. Zahn) μπορεῖ νὰ διακρίνει κανεὶς τὴ σημαντικὴ θέση πού ἀρχίζουν νὰ καταλαμβάνουν οἱ πατρολογικὲς σπουδὲς σὲ αὐτὴν τὴν περίοδο. Οἱ πατρολογικὲς σπουδὲς χαρακτηρίζονται ὡς ἱστορία τῆς χριστιανικῆς γραμματείας καὶ συνδέονται μὲ τὴν ἱστορία τῶν δογμάτων. Στὴ συνέχεια ὁ Mischa Meier («“Ein dogmatischer Streit” – Eduard Schwartz (1858-1940) und die ‘Reichskonzilien’ in der Spätantike») παρουσιάζει τὸ ἐρευνητικὸ ἔργο τοῦ Eduard Schwartz *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, τὸ ὁποῖο ξεκίνησε γύρω στὰ 1911. Μέσα ἀπὸ τὴ μελέτη ὀρισμένων κειμένων τοῦ Schwartz ὁ συγγραφέας καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ μελέτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας στὸ ρωμαιοκαθολικὸ κῶρο εἶναι ἀκόμη ἐπιρρασμένη ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ γερμανοῦ θεολόγου καὶ προτείνει τὴν ὑπέρβαση τῶν παραδοσιακῶν ὁρίων ἀρχαίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, τὰ ὁποῖα ἐν πολλοῖς εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀντίληψης τοῦ Schwartz γιὰ τὴν κλασικὴ ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος καὶ τὴ θεολογία.

Ὁ Johan Leemans Ward De Pril παρουσιάζει στὴν ἐπόμενη σύντομη μελέτη τὴν ἱστορία τῶν πατρολογικῶν σπουδῶν στὸ Βέλγιο γύρω στὰ 1911 καὶ τὸ ἐρευνητικὸ ἔργο σὲ πανεπιστημιακὰ ἰδρύματα καὶ ἐρευνητικὰ ἴνστιτούτα («Patristics in Belgium around 1911: Universities and Beyond»). Ἡ συνεργασία Ἀρμενίων Πατρολόγων καὶ Προτεστάντων στὸ τέλος τοῦ 19^{ου} καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 20^{ου} αἰ. εἶναι τὸ θέμα τῆς μελέτης τοῦ Hacı́k Rafi Gazer, πού ἀκολουθεῖ («Armenier und Armenien in der Patristik im ausgehenden 19. und zu Beginn des 20. Jahrhunderts»). Σημαντικὸ κέντρο τῆς σύντομης συνεργασίας εἶναι τὸ Πανεπιστήμιο Martin Luther τῆς Halle-Wittenberg.

Στὴν τελευταία μελέτη τοῦ τεύχους ὁ Alessandro Capone («Gli studi patristici in Italia (1900-1914)») παρουσιάζει τοὺς σημαντικότερους ἰταλοὺς πατρολόγους καὶ τίς σημαντικότερες πατρολογικὲς μελέτες τῶν ἀρχῶν τοῦ 20^{ου} αἰ. Ἀπὸ τὴν παρουσίαση διαπιστώνεται ἡ τάση αὐτῆς τῆς περιόδου νὰ ἀναδειχθοῦν τὰ ἔργα τῶν πρώιμων χριστιανῶν συγγραφέων. Τέλος, μὲ ἐξαίρεση τὸ *Διδασκαλεῖον* δὲν ἐκπονοῦνται ἄλλα σημαντικὰ μεγάλα ἐρευνητικὰ προγράμματα.

Zeitschrift für Theologie und Kirche (τόμος 108, τεῦχος 3/2011)

Στὴν πρώτη μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Christoph Berner («Der ferne Gott als Richter? Zur theologischen Deutung weltlicher Ungerechtigkeit im Koheletbuch») συζητᾷ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ὡς Κριτῆ στὸ βιβλίο τοῦ Ἑκκλησιαστή. Ἐπειδὴ γιὰ τὸν συγγραφέα αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ἡ καταπίεση καὶ ἡ ἀπουσία τῆς

δικαιοσύνης είναι κοινωνικές πραγματικότητες και δὲν ὑπάρχει καμιά ἐλπίδα μεταστροφῆς αὐτῆς τῆς κατάστασης, ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ὡς κριτῆ ἀπουσιάζει ἀπὸ τὸ κείμενο. Ἐμφανίζεται μόνο στὴ μεταγενέστερη ἐπεξεργασία τῶν Ἐκκλ 3, 17· 11, 9β· 12, 12-14. Ἐδῶ ἀξιοποιῶνται δύο βασικά μοτίβα τοῦ βιβλίου: ὁ καθορισμὸς τῶν ἐποχῶν ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἡ κοινὴ μοῖρα τῶν θνητῶν. Μέσα ἀπὸ τὸ συνδυασμὸ τῶν δύο μοτίβων ὁ Ἐκκλησιαστής καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει καθορίσει μία χρονικὴ στιγμή γιὰ τὴν ἐσχατολογικὴ κρίση τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων.

Ἐνόψει τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 500^{ης} ἐπετείου τῆς Μεταρρύθμισης τὸ 2017 ἡ Dorothea Wendebourg, στὴ συνέχεια, ἐξετάζει τοὺς ἑορτασμοὺς τῆς Μεταρρύθμισης κατὰ τὸν 19^ο αἰ. (1800-1918) («Die Reformationsjubiläen des 19. Jahrhunderts»). Εἰδικότερα ἐξετάζει (α) ποιοὶ εἶχαν τὴν πρωτοβουλία καὶ διοργάνωσαν αὐτοὺς τοὺς ἑορτασμοὺς καὶ (β) ποιές ἰδέες κυριάρχησαν σὲ αὐτὲς τὶς ἐκδηλώσεις. Στὸ δευτέρω μέρος τῆς μελέτης τῆς διερευνᾷ τὶς ἀντιδράσεις τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων σὲ αὐτοὺς τοὺς ἑορτασμοὺς. Ὁ Jörg Dierken προτείνει στὴν ἐπόμενη μελέτη («Inter-Subjektivität: Dimensionen ethischer Theologie») μία ἠθικὴ θεολογία ἡ ὁποία νὰ λαμβάνει ὑπόψη σύγχρονα ἠθικὰ ζητήματα καὶ νὰ ἐστιάζει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς στὸν ἠθικὸ προσανατολισμὸ τῆς ἀνθρώπινος ζωῆς καὶ πράξης. Ἐπιπλέον μία τέτοια ἠθικὴ θεολογία ἐξετάζει τὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸ μὲ ὄρους κοινωνικῶν σχέσεων. Αὐτὴ ἡ σχέση διακρίνεται σὲ δύο τύπους: μία συμμετρικὴ μεταξὺ τοῦ ἐγὼ καὶ τῶν ἄλλων καὶ μία ἀντιθετικὴ ποὺ ὀρίζεται ἀπὸ τὴν ἀντίθεση μεταξὺ τοῦ εἶναι καὶ αὐτοῦ ποὺ πρέπει νὰ εἶναι. Ἡ πρώτη κατανοεῖται ὡς μία μορφὴ ἠθικοῦ πανθεισμοῦ καὶ ἡ δευτέρη ἐκφράζεται μέσα ἀπὸ τὴ συμβολικὴ γλῶσσα ἑνὸς ἠθικοῦ μονοθεισμοῦ.

Στὴν τελευταία μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Christian Grethlein («Islamischer Religionsunterricht in Deutschland: Aktuelle Fragen und Probleme») συζητᾷ ζητήματα διδακτικῆς καὶ περιεχομένου τοῦ ἰσλαμικοῦ μαθήματος τῶν Θεοσκευτικῶν στὴ Γερμανία καθὼς καὶ προβλήματα ποὺ ἔχουν προκύψει ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ μαθήματος στὸ διδακτικὸ πρόγραμμα τῶν γερμανικῶν σχολείων.

Zeitschrift für Theologie und Kirche (τόμος 108, τεῦχος 4/2011)

Στὴν πρώτη μελέτη τοῦ τεύχους ὁ Bernd U. Schipper («Das Proverbienbuch und die Toratradition») ἐξετάζει τὴ σχέση μεταξὺ τοῦ βιβλίου τῶν Παροιμιῶν καὶ τῆς Τορά. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι οἱ διαφορετικοὶ τρόποι σύνδεσης τῆς Σοφίας μὲ τὴν Τορά, ποὺ ἀπαντοῦν στὸ βιβλίον τῶν Παροιμιῶν ἀντικατοπτρίζουν διαφορετικὲς φάσεις σύνταξης τοῦ βιβλίου. Σὲ μία τελευταία ὡστόσο φάση ἐπικρατεῖ ἡ θέση, ἡ ὁποία τονίζει τὰ ὅρια τῆς Σοφίας καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀποψη τὸ βιβλίον προσεγγίζει τὰ προφητικὰ κείμενα.

Ὁ Anselm Schubert στὴν ἐπόμενη μελέτη («Das Lachen der Ketzer: Zur Selbstinszenierung der frühen Reformation») συζητᾷ ἕνα περιστατικό, τὸ ὁποῖο ἔλαβε χώρα, ὅταν ὁ Λούθηρος ἔκαψε τὴν παπικὴ βούλλα. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι ἡ παρέλαση τῶν φοιτητῶν τοῦ στὴ Wittenberg, ποὺ ἀκολούθησε, ἦταν ἡ

παρωδία μίας θριαμβικῆς πορείας καὶ εἶχε ὡς στόχο τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Λουθήρου. Ἐκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Johannes Wallmann («Von der Erweckung zum konfessionellen Luthertum. Zum 200. Geburtstag von Missionsinspektor Johann Christian Wallmann»), ἡ ὁποία παρουσιάζει τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ Johann Christian Wallmann, ὁ ὁποῖος διετέλεσε ἐπικεφαλῆς τῆς ἱεραποστολῆς στὴ Ἦρνανία καὶ στὸ Βερολίνο στὰ μέσα τοῦ 19^{ου} αἰ.

Στὴ συνέχεια ὁ Hans-Peter Grosshans («Geheimnis des Glaubens. Zum Thema der Theologie») παρουσιάζει μία σειρά πρόσφατων μελετῶν (Ratzinger, Heidegger, Henrich, Kruck, Phillips), οἱ ὁποῖες ἔχουν ὡς θέμα τους τὸ μυστήριο τῆς πίστεως. Ἐντοπίζει τὶς διαφορὲς μεταξὺ θεολογίας καὶ φιλοσοφίας τῆς θρησκείας, καθὼς ἐπίσης καὶ μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ Προτεσταντικῆς κατανόησης τοῦ μυστηρίου τῆς πίστεως. Στὴν τελευταία μελέτη ὁ Edgar Thaidigsmann συζητᾷ τὸν ὄρο «θρησκευτικὰ ἄμουσος» (religiös unmusikalisch), ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ στοὺς Max Weber καὶ Jürgen Habermas. Στὴ συνέχεια παρουσιάζεται ἡ σύνδεση τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς μουσικῆς στὰ ἔργα τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Schleiermacher. Ὁ συγγραφέας παρατηρεῖ ὅτι ὁ ὄρος ὑπὸ συζήτηση δηλώνει μία ἀλλαγὴ στὴ σχέση μεταξὺ λογικῆς καὶ θρησκείας καὶ ἀποτελεῖ μία ἐρμηνευτικὴ πρόκληση.

Evangelische Theologie (τόμος 71, τεῦχος 5/2011)

Τὸ θέμα τοῦ τρέχοντος τεύχους εἶναι ἡ δημόσια θεολογία καὶ ἡ ἀνάπτυξη μιᾶς χριστιανικῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς. Στὴν πρώτη μελέτη τοῦ τεύχους ὁ Rudolf von Sinner («Öffentliche Theologie: Neue Ansätze in globaler Perspektive») ἐξετάζει τὸ ρόλο ποὺ μπορεῖ νὰ διαδραματίσει ἡ θεολογία στὴ σύγχρονη κοινωνία. Ὁ συγγραφέας συζητᾷ αὐτὸν τὸ ρόλο μέσα ἀπὸ τρία παραδείγματα (Βραζιλία, Νότια Ἀφρική καὶ Σκωτία) καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ δημόσια θεολογία εἶναι ἡ ἐθελοῦσα μαρτυρία καὶ ἔκφραση τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ὁμως διατηρεῖ τὸν κενωτικὸ χαρακτήρα τῆς σταυρικῆς θυσίας καὶ διακονεῖ τὸν κόσμο.

Ὁ Ulrich Beuttler στὴ συνέχεια («Nachhaltig bebauen und bewahren: Schöpfungstheologische Impulse zu einer Ethik der Nachhaltigkeit. Walter Sparr zum 70. Geburtstag am 15. 11.2011»), ἐξετάζει ποιά θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἡ προσφορὰ τῆς θεολογίας τῆς δημιουργίας στὴ διατύπωση μιᾶς ἠθικῆς τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος. Μετὰ ἀπὸ μία ἐκτενῆ συζήτηση τῆς βιβλικῆς διδασκαλίας γιὰ τὸν κόσμο ὡς δημιουργία καὶ τῆς προβληματικῆς τῆς φιλοσοφίας τῆς οἰκολογίας ὁ συγγραφέας καταλήγει ὅτι ἡ θεολογικὴ κατανόηση τοῦ κόσμου ὡς θεϊκῆς δημιουργίας μπορεῖ νὰ συμβάλει στὴ διαφύλαξή του. Στὴν ἐπόμενη μελέτη ὁ Joachim Garstecki («Die Friedensarbeit der Kirchen in der DDR und die friedliche Revolution») παρουσιάζει τοὺς ἀγῶνες ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῶν ἐκκλησιῶν στὴν Ἀνατολικὴ Γερμανία. Αὐτὸ τὸ ἔργο τῶν ἐκκλησιῶν συνδέεται ἄμεσα μὲ τὰ ζητήματα καὶ τὶς ἀντιπαράθεσεις στὶς δεκαετίες '70 καὶ '80 καὶ σκοπὸ εἶχε τὴν ἀναίμακτη ἐπίλυση συγκρούσεων. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει στὸ τελευταῖο μέρος τῆς μελέτης του ὅτι αὐτὸ τὸ ἔργο συνέβαλε ἴσως στὴν εἰρηνικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1989.

Στην τελευταία μελέτη του παρόντος τεύχους ο Heino Falcke («Welche Ansätze für eine Wirtschaftsethik finden wir bei Dietrich Bonhoeffer?») εξετάζει εάν τα θεολογικά κείμενα του Bonhoeffer θα μπορούσαν να συμβάλουν στη διατύπωση μίας ηθικής οικονομίας. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι, μολονότι ο Bonhoeffer δεν ασχολήθηκε σαφώς με αυτό το ζήτημα, στοιχειά της θεολογικής του σκέψης θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στη διατύπωση μίας οικονομικής ηθικής ή οποία θα έρχεται σε αντίθεση προς τις νεοφιλελεύθερες τάσεις της σύγχρονης κοινωνίας. Η Έκκλησία απαιτεί ριζικές κοινωνικές αλλαγές, δεν ένθαρρύνει όμως τη σύγκρουση και τη ρήξη στον χώρο της πολιτικής πράξης και προτείνει συγκεκριμένα και συνετά πολιτικά βήματα.

Neue Zeitschrift für systematische Theologie und Religionsphilosophie
(τόμος 53, τεύχος 3/2011)

Στην πρώτη μελέτη του τεύχους ο Klaas Huizing («Gier! Versuch einer Aushöhlung») περιγράφει την άπληστία ως μία αποτυχημένη αντίδραση του ανθρώπου απέναντι στους ύπαρξιακούς του φόβους. Στο δεύτερο μέρος της μελέτης ο συγγραφέας συζητά την έρμηνεία του Φάουστ από τον οικονομολόγο Christoph Binswanger. Ο Binswanger συνδυάζει αυτήν την έρμηνεία με την παραβολή του Πλούσιου και Φτωχού Λάζαρου (Λκ 12, 13-21) και καταλήγει σε συμπεράσματα όσον αφορά στη βιβλική κατανόηση της άπληστίας: η άπληστία αντικατοπτρίζει μία έσφαλμένη κατανόηση του έαυτού.

Στη συνέχεια η Claudia Welz («Das Gewissen als Instanz der Selbsterschließung: Luther, Kierkegaard und Heidegger») εξετάζει το ζήτημα της συνείδησης ως έκφρασης της αυτοφάνερωσης. Η συγγραφέας δομεί τη μελέτη του στη βάση τριών ερωτημάτων: ποιος ή τί είναι εκείνα που αποκαλύπτουν, πώς πραγματοποιείται αυτή η φάνερωση και τί αποκαλύπτεται όσον αφορά στον έαυτό. Αυτά τα ερωτήματα εξετάζονται υπό το φως κειμένων των Λουθήρου, Søren Kierkegaard και Martin Heidegger. Στη μελέτη τίθενται επίσης τα ζητήματα της ένοχής, καθώς και της ανθρώπινης έλευθερίας και άνελευθερίας. Το πρόβλημα της θεοδικίας αποτελεί το θέμα της μελέτης του Alexander Dietz που ακολουθεί («Die Bedeutung der Ausgangsfrage für die Bearbeitung des Theodizeeproblems»). Ο συγγραφέας υπογραμμίζει την ανάγκη σε κάθε συζήτηση για τη θεοδικία να λαμβάνεται υπόψη το άρχικό ερώτημα. Αυτό το ερώτημα είναι που καθορίζει και την έκβαση της συζήτησης.

Ο Alex Englander στην επόμενη μελέτη («Kant's Aesthetic Theology: Revelation as Symbolisation in the Critical Philosophy») συζητά το φιλοσοφικό περιεχόμενο της αποκάλυψης στη σκέψη του Κάντ, προκειμένου να κατανοήσει καλύτερα τη χρήση της Γραφής στα θρησκευτικά του κείμενα. Σύμφωνα με τον Κάντ η Γραφή πρέπει να έρμηνεύεται σύμφωνα με την ηθικότητα. Ξεκινώντας από τη θέση του φιλοσόφου ότι η αποκάλυψη πρέπει να λειτουργεί με συμβολικό τρόπο, ο συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι για τον Κάντ η Γραφή έχει αισθητικό

περιεχόμενο. Η σχέση της εξέλιξης και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας αποτελούν το θέμα της μελέτης του Gijbert van den Brink, που ακολουθεί («Are We Still Special? Evolution and Human Dignity»). Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι αυτά τα δύο δεν είναι ασύμβατα. Έκφραζει, ωστόσο, τις αμφιβολίες του για την εγκυρότητα της προσπάθειας επανεμφάνισης του κατ' εικόνα Θεού με ένα τέτοιο τρόπο που να άκυρώνει τη μοναδικότητα του ανθρώπου, αλλά ταυτόχρονα να διατηρεί μέρος της αξιοπρέπειάς του. Προτείνει ένα διαφορετικό τρόπο προσέγγισης, όπου η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και η ανθρώπινη μοναδικότητα στηρίζονται σε θεολογικές αιτίες κι όχι σε βιολογικές.

Ο Timo Koistinen συζητά τον τρόπο που ο D. Z. Phillips κατανοεί τη μέθοδο και τους σκοπούς της φιλοσοφίας («D. Z. Phillips' contemplative conception of philosophy»). Παρουσιάζει στην αρχή τους δύο τρόπους κατανόησης της φιλοσοφίας που απορρίπτει ο Phillips, γιατί έρχονται σε αντίθεση προς τη στοχαστική φιλοσοφία, στη συνέχεια παρουσιάζει τα βασικά ζητήματα της φιλοσοφίας και, τέλος, πραγματεύεται την πιθανή σχέση μεταξύ της στοχαστικής και της θεραπευτικής κατανόησης της φιλοσοφίας.

Τέλος, ο Tobias Braune-Krickau συζητά την άποψη ότι στο έργο του *A Secular Age* ο Charles Taylor αποπειράται να προσφέρει μία θρησκευο-φιλοσοφική αποκατάσταση της χριστιανικής θρησκείας («Charles Taylors religionsphilosophische Rehabilitierung der christlichen Religion in Ein säkulares Zeitalter»). Ο συγγραφέας αναλύει τον τρόπο συλλογισμού του Taylor κι εκφράζει αμφιβολίες για την εγκυρότητα των θέσεων του όσον αφορά στη φιλοσοφία της θρησκείας.

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη, Λέκτορας Κ.Δ.,
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας Α.Π.Θ.

Σύναξη (τεύχος 121, Ιανουάριος-Μάρτιος 2012)

Το τρέχον τεύχος του περιοδικού *Σύναξη* φιλοξενεί το πρώτο μέρος του αφιερώματος με θέμα «Κόλαση και Αιωνιότητα». Ως άφετηρία του αφιερώματος τίθενται με μορφή ερωτημάτων οι πτυχές του ζητήματος που συνοδεύονται από κατάλληλα αποσπάσματα από τον π. Γεώργιο Φλωρόφσκυ, τον γέροντα Παΐσιο και τον άγιο Σιλουανό τον Άθωνιτη, με σκοπό «ή θεολογική συζήτηση να προχωρήσει λίγο παραπέρα», αναφορικά με το έν λόγω ζήτημα.

Στο πρώτο κείμενο του αφιερώματος με τίτλο «Η Κόλαση στη βιβλική παράδοση και στα κείμενα του αρχέγονου Χριστιανισμού» η Αικατερίνη Τσαλαμπούνη επιχειρεί μια εξελικτική μελέτη (από τη σκιάδη ύπαρξη όλων των νεκρών στον Σεώλ, στη διαφοροποίηση της τύχης των δικαίων από των αδίκων κ.λπ.) του ζητήματος της ύπαρξης και της φύσης της Κόλασης μέσα από μια άναδρομη στα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης και του Ιουδαϊσμού της περιόδου του δεύτερου Ναού (536 π.Χ. - 70 μ.Χ.), στη συνέχεια της Καινής Διαθήκης με κατάλληλη όρισμα κείμενα της έξωκανονικής χριστιανικής γραμματείας, όπου περιγράφεται με ιδιαίτερα ζωντανό τρόπο η Κόλαση. Στη συνέχεια ο Κωνσταντίνος Ζάρας με το

ἄρθρο του «Ραββινικὲς δοξασίαι γιὰ τὸ μεταθανάτιο μέλλον τῆς ψυχῆς τοῦ Ταλμουδ καὶ Μιδρᾶς» ἐξετάζει τὸ σχετικὸ μὲ τὸ πεπωμένον τῆς ψυχῆς ὕλικὸ σὲ ἐπιμέρους ἐκφάνσεις τῆς τεράστιας ραββινικῆς γραμματείας, ἀναδεικνύοντας τὴν ποικιλία ἀπόψεων γιὰ τὸ θέμα μεταξὺ τῶν διαφόρων Σχολῶν (π.χ. τοὺς Ταναϊμ, τοὺς Ἀμοραῖμ) σκέψης στὸ διάβα τῶν χρόνων (1-3^ο αἰῶνες).

Ὁ Δημήτριος Τριανταφυλλόπουλος στὸ μελέτημα ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Σωτηρία καὶ τιμωρία: Ἡ εἰκαστικὴ πλευρὰ τῆς Δευτέρας Παρουσίας» μὲ ἀφορμὴ τὸν ὄρισμὸ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἐκκλησία τῆς τρίτης Κυριακῆς τῶν Ἀπόκρεω ὡς Κυριακῆς τῆς Κρίσεως, ἐπιχειρεῖ νὰ ἀνιχνεύσει τὸ ὑπόστρωμα τῶν ἰδεῶν ποὺ προϋποθέτει ἡ ἐξέλιξη τῆς εἰκονογραφίας τῆς Δευτέρας Παρουσίας ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή της (περίπου 3^ο αἰ., Μεσαιῶνας, Νεωτερικότητα, Μετανεωτερικότητα) μέχρι σήμερον.

Στὴ μελέτη μὲ τίτλο «Ἐσχατολογία καὶ Ὑπαρξη. Μιὰ ὄντολογικὴ προσέγγιση στὸ πρόβλημα τῶν ἐσχάτων» ὁ Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης (Ζηζιούλας) μὲ ἐπίκεντρο τὴ θεολογικὴ σκέψη τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητῆ ἀναπτύσσει καὶ προβάλλει τὴν ὄντολογικὴ προσέγγιση καὶ κατανόηση τῆς τελικῆς κρίσης, τῆς «αἰώνιας ζωῆς καὶ κόλασης» σὲ ἀντιπαράβολη πρὸς μιὰ συνήθη ψυχολογικὴ ἢ δικανικὴ ἀντίληψη ποὺ συχνὰ κυριαρχεῖ στὴ θεολογία καὶ στὴν συνήθη ἐκκλησιαστικὴ πρακτικὴ, μὲ ἄξονα τὴν ἐλευθερία καὶ τὸν προσωπικὸ τρόπο ὑπάρξεως, ὅπως πραγματώνεται στὴν εὐχαριστιακὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βασίλειος Ἰβηρίτης στὴ συνέχεια μὲ τὸ κείμενό του «Ἡ θεία ἀγάπη ἐρμηνεύει τὰ οὐκ ἔξον ἀνθρώπων λαλῆσαι» ἐπιχειρεῖ μὲ γλαφυρὸ προσωπικὸ τρόπο νὰ σχολιάσει μέσα ἀπὸ μιὰ ἀναστάσιμη καὶ ἀγαπτικὴ προοπτικὴ τὸ ζήτημα τῆς αἰωνιότητος τῆς Κόλασης.

Στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Γιὰ τὴν αἰωνιότητα τῆς κόλασης» ὁ Χρῆστος Γιανναρᾶς προσφέρει προσωπικὰ σχόλια σὲ ἐπιμέρους ἐκφάνσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας, προσδίδοντας προτεραιότητα στὴν πίστη-ἐμπιστοσύνη τῆς ἀγαπτικῆς σχέσης – μετοχῆς τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου στὸν ἐκκλησιαστικὸ ὑπαρκτικὸ τρόπο, ἀφήνοντας ὡστόσο ἀνοικτὰ ἐρωτήματα σὲ σχέση μὲ εἰκονολογικὲς διατυπώσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσας ποὺ καλοῦν στὸ κοπιῶδες ἄθλημα τοῦ θεολογεῖν.

Ὁ Ἰωάννης Πλεξίδας στὸ ἄρθρο του «Ἡ ἀνθρώπινη ἐλευθερία καὶ ἡ ἀδυνατότητα τῆς Κόλασης» ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξει, μὲ βάση τὴ θεολογικὴ σκέψη τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, ὅτι ὁ τρόπος λειτουργίας τοῦ ἀνθρώπινου αὐτεξουσίου καθιστᾷ ἀδύνατη τὴν ὑπαρξη τῆς Κόλασης. Στὴ συνέχεια παρατίθεται ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ κείμενο τοῦ Ὀλιβιῆ Κλεμάν μὲ τίτλο «Μιὰ ἀγάπη ποὺ προσφέρεται σὲ ὄλους», ὅπου ὁ Γάλλος διανοητὴς στὴν προοπτικὴ τῆς σκέψης τοῦ ἁγίου Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου ἀναδεικνύει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ὡς τὸ ἔσχατο κριτήριον μέσα ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὀφείλει κάποιος νὰ προσεγγίσει τὸ ζήτημα τῆς Κόλασης. Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται μὲ τὶς καθιερωμένες στίλβες του γιὰ τὸν «Ὁρθόδοξο Κόσμο», τὸ «Διάλογο μὲ τοὺς Ἀναγνώστες», τὸ «Βιβλίον» κ.ἄ.

Δελτίο Βιβλικῶν Μελετῶν (Τόμος 28^{ος}, Ἰανουάριος-Ἰούνιος 2010, Ἔτος 38^ο)

Τὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἀφιερωμένο στὸ θέμα «Πολιτισμικὴ ἀνθρωπολογία καὶ Βίβλος». Στὸ πρῶτο μελέτημα μὲ τίτλο «Πολιτισμὸς ἢ πολιτισμοί; Νέα προβλήματα σὲ παλιούς ὁρισμούς» ἡ Χριστίνα Βέικου ἐπιχειρεῖ μιὰ ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση στὴν ἔννοια τοῦ πολιτισμοῦ ὡς βασικῆς κατηγορίας τῆς ἀνθρωπολογίας ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἐπιμέρους ἐκφάνσεων τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, δείχνοντας ὅτι ὁ ὅρος προσλαμβάνει ποικίλες κατανοήσεις ἀναλόγως τῆς ἱστορικῆς καὶ κοινωνικῆς συνάφειας.

Ἡ Βασιλικὴ Κράββα στὸ ἄρθρο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Νὰ μὴν ξεχάσω νὰ θυμηθῶ: Πολυπολιτισμικὲς πρακτικὲς ποὺ ξορκίζουν τὸ κακό» διερευνᾷ τὶς ἔννοιες τῆς μνήμης καὶ τῆς λησμονιᾶς ἐπικεντρώνοντας στὴν προβληματικὴ τῆς ἔννοιας «κοινότητες μνήμης». Μὲ ἀφορμὴ συγκεκριμένο ἐθνογραφικὸ ὕλικό (ἀπὸ τὴν ἑβραϊκὴ κοινότητα τῆς Θεσσαλονίκης) καταδεικνύει πὼς τὸ ἀτομικὸ ἀλλὰ καὶ τὸ συλλογικὸ κακὸ ταυτίζονται μὲ τὴν ἔννοια τῆς λησμονιᾶς τοῦ παρελθόντος. Στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «Πολιτικὴ, πολιτισμὸς καὶ μειονοτικὰ δικαιώματα στὰ μετακομμουνιστικὰ Βαλκάνια. Μιὰ ἀνθρωπολογικὴ προσέγγιση», ὁ Ἰωάννης Μάνος ἀναφέρεται σὲ πρόσφατα πορίσματα τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐρευνας σὲ ζητήματα ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῆς πολιτικοποίησης τοῦ πολιτισμοῦ. Ἔτσι ἐξετάζει τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους διάφοροι ἐμπλεκόμενοι στὴν ὑπεράσπιση ἢ διεκδίκηση μειονοτικῶν διακαιωμάτων πολιτικοποιῶν τὸν πολιτισμὸ, μετατρέποντάς τον σὲ ἀντικείμενο διαμάχης.

Ὁ Ἰωάννης Καραβιδόπουλος στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Τὸ κοινωνικὸ φαινόμενο τῆς πατρωνίας ὡς ὑπόβαθρο κατανόησης τοῦ 2 Θεο 3,10: *εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω*», ἐξετάζει τὸ γνωστὸ κοινωνικὸ φαινόμενο στὸν ἑλληνορωμαϊκὸ κόσμο τῆς πατρωνίας, ὅπου ὅταν οἱ ζωτικὲς ἀνάγκες τῆς καθημερινῆς ζωῆς εἶναι εὐρύτερες τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν πόρων κάποιου τότε ἐξ ἀνάγκης ὁ ἄνθρωπος προσκολλᾶται σὲ κάποιον πάτρωνα στὸ πλαίσιο μιᾶς ἀνταποδοτικῆς σχέσης δοῦναι καὶ λαβεῖν, γεγονός ποὺ φαίνεται ὅτι συνέβαινε σὲ ὀρισμένα μέλη τῆς χριστιανικῆς κοινότητας στὴ Θεσσαλονίκη.

Ὁ Δημήτριος Πασσαῆκος στὸ ἄρθρο του «Ἡ ἴσχυροποίηση» τοῦ ἀρχέγονου χριστιανικοῦ κηρύγματος ἀπὸ τὸν ἀπόστολο Παῦλο. Ἀκαδημαϊκὲς ἰδεοληψίες καὶ ἡ μαρτυρία τῶν πηγῶν» ἐρμηνεύει τὸ ἑβδομο κεφάλαιο τῆς πρὸς Κορινθίους Α' ἐπιστολῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἔννοιας τῆς «κοινωνίας μεθέξεως» καὶ τῆς πρακτικῆς τῆς ἀντιστροφῆς τῶν ρόλων ποὺ δημιουργεῖ τέτοιου εἴδους κοινωνίες, θεωρώντας αὐτὴν τὴν ἀντιστροφή ὡς ἄξονα ὁλόκληρης τῆς ἐπιστολῆς. Στὸ τελευταῖο κείμενο τοῦ ἀφιερώματος μὲ τίτλο «Κοινωνιολογικὴ προσέγγιση τῶν διηγήσεων τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων μέσω τῆς τροφῆς» ἡ Ζωὴ Τετλιμπάκου ἐστιάζει στὴ σημασία τῆς τροφῆς γιὰ τὴ μελέτη τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων τῆς προβιομηχανικῆς ἐποχῆς ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς πολιτισμικῆς ἀνθρωπολογίας μὲ ἐπίκεντρο τὸ ἔργο τῆς Gillian Feeley-Harnik.

Τὸ τεῦχος φιλοξενεῖ ἐπίσης καὶ τὸ κείμενο τῆς Ἑλένης Σουμάνη μὲ τίτλο «Ἡ Ἐξαήμερος κατὰ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἐλλογη καὶ Φυσικὴ τάξη», ὅπου

ή συγγραφέας ἀνιχνεύει σὲ ἐπιμέρους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τὸν διάλογο τῶν τελευταίων μὲ τὴ φυσικὴ ἐπιστῆμη καὶ τὴ φιλοσοφία τῆς ἐποχῆς τους πάνω σὲ θέματα ποὺ ἀφοροῦν στὴν δημιουργία τοῦ κόσμου, ἀναδεικνύοντας τελικὰ ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή δὲν ἀντιστρατεύεται κατ' οὐδένα τρόπο τὴν κατὰ καιροὺς ἐπιστημονικὴς ἀνακαλύψεις. Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται μὲ τὴ σπῆλος ποὺ ἀφοροῦν σὲ βιβλιοκρισίες, τὸν βιβλικὸ στοχασμὸ, τὴ Βίβλο γιὰ τὴ σχολικὴ αἴθουσα καὶ τὰ βιβλικὰ χρονικά.

The Ecumenical Review (τόμος 64, τεῦχος 1, Μάρτιος 2012)

Τὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ φιλοξενεῖ μέρος τῶν εἰσηγήσεων τοῦ Διεθνoῦς Συνεδρίου ποὺ διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος σὲ συνεργασία μὲ τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν στὸν Βόλο τὸν Ἰούνιο τοῦ 2011, μὲ θέμα «Ἡ χριστιανικὴ παρουσία καὶ μαρτυρία στὴ Μ. Ἀνατολὴ σήμερα: Θεολογικὲς καὶ πολιτικὲς προκλήσεις».

Στὸ πρῶτο κείμενο τοῦ ἀφιερῶματος μὲ τίτλο «The context of *Kairos Document*» ὁ Jamal Hader διερευνᾷ τὴν διακήρυξη *Kairos* ποὺ γράφτηκε ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανοὺς τῆς Παλαιστίνης καὶ ἐπιδιώκει νὰ ἀντιμετωπίσει τὰ βασικὰ ἐρωτήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ χριστιανικοὶ πληθυσμοὶ τῆς περιοχῆς: Πῶς μπορεῖ νὰ συμβάλει ἡ πίστη στὴν προσέγγιση καὶ κατανόηση τῆς κατάστασης τῆς κατοχῆς καὶ τῆς ἀδικίας στὴν ὁποία ζοῦμε; Τί μποροῦν νὰ σημαίνουν γιὰ τοὺς χριστιανοὺς τῆς Παλαιστίνης σήμερα, ἡ «Βασιλεία τοῦ Θεοῦ» ἢ ἡ ἐντολὴ γιὰ τὴν ἀγάπη τῶν ἐχθρῶν; Στὴ συνέχεια ὁ Radu Preda στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «Occupation as Sin» ἀναφέρεται στὴν ἐμπειρία τῆς καταπίεσης ἀπὸ τὸν Κομμουνισμὸ στὴν Ρουμανία. Ἡ διακήρυξη *Kairos* ἀποτελεῖ ἓνα κείμενο ποὺ ἀναδεικνύει τὴ δραματικὴ κατάσταση τῶν Χριστιανῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Ἐνας χριστιανὸς τῆς Παλαιστίνης σπκώνει ἓνα διπλὸ σταυρὸ, θρησκευτικὸ ἀλλὰ καὶ ἐθνικὸ. Ἡ πιὸ σημαντικὴ συμβολὴ τῆς Διακήρυξης *Kairos* εἶναι ἡ εἰσαγωγή τῆς ἔννοιας «ἁμαρτία» στὸ πολιτικὸ καὶ θρησκευτικὸ λεξιλόγιο.

Ἡ Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη στὸ κείμενό της μὲ τίτλο «'Election' and the 'People of God': An Orthodox theological perspective» ἀναπτύσσει τὴν βιβλικὴν ρίζες τῆς ιδέας τῆς «ἐκλογῆς» καὶ τοῦ «λαοῦ τοῦ Θεοῦ» καὶ μὲ ἄξονα τὴν ἐξηγητικὴ καὶ θεολογικὴ παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας προτείνει μιὰ κατανόηση ποὺ σέβεται ταυτόχρονα τὸ βιβλικὸ νόημα ἀλλὰ λαμβάνει ὑπόψη τῆς καὶ τὴς πολιτικὲς καὶ θρησκευτικὲς συγκρούσεις στὸν σύγχρονο κόσμο. Στὴ συνέχεια ὁ Robert Smith στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «Anglo-American Christian Zionism: Implications for Palestinian Christians». Σὲ ἀπάντηση πρὸς τὴν Διακήρυξη *Kairos* ποὺ καλεῖ τοὺς χριστιανοὺς τῆς Δύσης νὰ ἐπανεξετάσουν τὴν βασικὴν θεολογικὴν θέσιν τους, οἱ ὁποῖες ὑποστηρίζουν ἄδικες πολιτικὲς ἐπιλογὲς σὲ σχέση μὲ τὸ λαὸ τῆς Παλαιστίνης, ὁ συγγραφέας ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρευνήσει γιὰτί οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσης ὑποστηρίζουν συχνὰ τέτοιες ἀπόψεις. Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ ὑποστη-

ρίξει ότι αυτές οι θεωρήσεις σε σχέση με τους χριστιανούς της Παλαιστίνης διαμορφώθηκαν μέσα από μια μακρά ιστορική αντιπαράθεση της Δύσης με το Ισλάμ, η οποία οδήγησε και σε ανάλογη αρνητική αντίληψη από τους Χριστιανούς της Ανατολής. Η διαίρεση αυτή θα μπορούσε να υπερβασθεί εάν οι Παλαιστίνιοι μπορούσαν να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά στη συνάφεια της Δύσης.

Η Nora Kort στο μελέτημά της με τίτλο «Palestinian Christians in Jerusalem» αναφέρεται στους Παλαιστίνιους Χριστιανούς στην Ιερουσαλήμ που μπορούν να φωτίσουν σε επαρκή βαθμό την ιστορική σημασία της Ιερουσαλήμ διαμέσου των αιώνων. Επίσης περιγράφει ποιοί θεωρούνται ως Παλαιστίνιοι Χριστιανοί, την ταυτότητα και την πραγματικότητα της ζωής τους, δίνοντας βαρύτητα στους λόγους της μετανάστευσης, προσφέροντας επίσης όρισμένες προσωπικές μαρτυρίες και ένα μήνυμα ελπίδας και πίστης. Ο Tarek Mitri στη συνέχεια με το κείμενό του «Christians in the Arab World: Minority Attitudes and Citizenship» αναφέρεται στις ελπίδες που γεννήθηκαν στους Άραβες Χριστιανούς στο πλαίσιο της «Άραβικης Άνοιξης». Συζητείται την δυναμική που αναπτύσσεται στην περιοχή και ιδιαίτερα εντός της χριστιανικής κοινότητας και δίνει έμφαση στην σπουδαιότητα και αναγκαιότητα της υπέρβασης της επικέντρωσης του ενδιαφέροντος σε μειοψηφικές ταυτότητες, προβάλλοντας τη σημασία διαμόρφωσης μιας ταυτότητας κοινής ιθαγένειας.

Στη συνέχεια ακολουθεί το άρθρο του Assaad Elias Kattan με τίτλο «Christians in Arab World: Beyond role syndrome». Ο χριστιανικός λόγος στη Μέση Ανατολή φαίνεται να παίζει σύμφωνα με τους κανόνες της ιδεολογίας του 'ρόλου'. Κάποιος θα μπορούσε να περιγράψει αυτήν την ιδεολογία ως εξής: προκειμένου να επιβιώσουν οι Χριστιανοί στη Μέση Ανατολή θα πρέπει να αποδειχθούν χρήσιμοι και να παίξουν έναν επωφελή ρόλο για το περιβάλλον τους. Όσο η χρησιμότητά τους ισχύει, αποκτά σημασία και η παρουσία τους. Στην αντίθετη περίπτωση, η παρουσία τους απειλείται και ακυρώνεται. Ωστόσο, αυτή η ιδεολογία υπενθυμίζει τους Μέσους Χρόνους, στο βαθμό που κάποιος ασχολείται με τους Χριστιανούς ως μια συλλογική οντότητα, της οποίας η ύπαρξη εξαρτάται από την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητά της. Τόσο οι Χριστιανοί όσο και οι Μουσουλμάνοι καλούνται σήμερα να ανακαλύψουν εκ νέου την αξία της αυθεντικής ιθαγένειας για τη διαμόρφωση σύγχρονων και ελεύθερων Άραβικών κοινωνιών.

Η Mary Mikhael στο άρθρο της με τίτλο «Women in Middle Eastern Societies and Churches» ασχολείται με τη θέση των γυναικών στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η Μέση Ανατολή αποτελεί το λίκνο των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών. Είναι γνωστό ότι οι κοινωνίες της Μέσης Ανατολής υπήρξαν οργανωμένες ως πατριαρχικές κοινωνίες. Μεταξύ θρησκείας και πατριαρχίας, οι γυναίκες συχνά στερήθηκαν ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση και στη συμμετοχή τους στη λήψη των αποφάσεων που οδηγούν στην πρόοδο. Οι γυναίκες πιστεύουν ότι οι Εκκλησίες είναι υπεύθυνες για την αντιμετώπιση και διόρθωση κάθε αδικίας, η

όποια ἐμποδίζει τις γυναῖκες ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ συμμετοχὴ τους στὴ λήψη ἀποφάσεων. Οἱ γυναῖκες εἶναι ἱκανὲς νὰ ἐμπλουτίσουν τὴ ζωὴ καὶ τὴ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπομένως δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐμποδίζονται στὴν ἀνάληψη καθοδηγητικῶν ρόλων. Οἱ γυναῖκες εἶναι σὲ θέσιν νὰ ὑπηρετοῦν τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν κοινωνία, ἐλπίζοντας νὰ κάνουν τὸν κόσμον ἕνα καλύτερο μέρος γιὰ τὴ ζωὴ ὅλων.

Στὸ τελευταῖο κείμενο τοῦ ἀφιερώματος μὲ τίτλο «Christians in the Middle East: Building Bridges Between East and West, Old and New» ὁ Παντελῆς Καλαϊτζίδης παρουσιάζει τὸν τρόπο πὸς ἕνας Ἑλληνας ὀρθόδοξος ἀντιλαμβάνεται τὴν παρουσία καὶ τὴν μαρτυρία τῶν χριστιανῶν στὴ Μέση Ἀνατολή, τί θὰ μπορούσε νὰ ἀναμένει καὶ ἀπὸ τί θὰ ἔπρεπε νὰ φοβᾶται γι' αὐτούς. Ἀφοῦ ἐπισημαίνει τὰ θετικὰ καὶ ἐλπιδοφόρα σημεῖα τῆς πραγματικότητας (π.χ. ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς συνήθως στὶς χῶρες Μ. Ἀνατολῆς ἀντιπροσωπεύει τὸ μοντέρνο καὶ τὸ καινούργιο, τὴν ἀνανέωση καὶ τὴν πρόοδο), θὰ ἀναδείξει καὶ τὰ ἀνησυχητικὰ σημάδια πὸς ὑπάρχουν τὴν ἴδια στιγμή (ὅπως π.χ. τὴν κοινοτιστικὴ καὶ ὄχι ἀπλῶς κοινοτικὴ συγκρότηση τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων, τὴν ἐμφάνιση ἔντονων ἀρχαϊκῶν καὶ πατριαρχικῶν στοιχείων, τὸν ἐκκλησιαστικὸ κουλτουραλισμὸ, τὴν κατανόηση δηλαδὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως μὲ ὄρους ταυτότητας καὶ πολιτισμοῦ κ.ἄ.).

Νέα Εὐθύνη (τεῦχος 10, Μάρτιος-Ἀπρίλιος 2012)

Στὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «ἐλευθερίας καὶ γλώσσας» φιλοξενεῖται ἕνα μικρὸ ἀφιέρωμα στὸν σημαντικὸ Γάλλο στοχαστὴ Ἑμμανουὲλ Λεβινάς, καὶ ἐπιπλέον σύντομη ἀναφορὰ στὸν ποιητὴ Γιῶργο Γεράλη. Ὁ Κώστας Στεργιόπουλος στὸ πρῶτο κείμενο τοῦ τεύχους μὲ τίτλο «Ὁ ποιητὴς Γιῶργος Γεράλης. Δεκαπέντε χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του» παρουσιάζει μὲ σύντομια βασικοὺς σταθμοὺς τῆς ζωῆς καὶ ἀντιπροσωπευτικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ. Στὴ συνέχεια ὁ Βαγγέλης Χατζηβασιλείου μὲ τὸ ἄρθρο του «Λυρικὴ συνάντηση. Ἐπιστολὲς πρὸς τὸν Γιῶργο Γεράλη» δημοσιεύει μὲ κατατοπιστικὸ εἰσαγωγικὸ σημεῖωμα τὶς ἐπιστολὲς τῶν Ν. Λαπαθιώτη, Μ. Ἀναγνωστάκη, Ν. Καρούζου πρὸς τὸν Γ. Γεράλη.

Στὴ συνέχεια στὴν ἀφετηρία τοῦ σχετικοῦ μὲ τὸν Ἑ. Λεβινάς ἀφιερώματος δημοσιεύεται σὲ μετάφραση ἕνα ἀπὸ τὰ πλέον ἀντιπροσωπευτικὰ κείμενα τοῦ Γάλλου διανοητῆ τὸ «Ἡ Ἠθικὴ ὡς πρώτη Φιλοσοφία», ὅπου κύριο μέλημά του ἀποτελεῖ ἡ ἀναζήτηση τοῦ πρωταρχικοῦ καὶ ἀπερίσταλτου θεμελίου τῆς φιλοσοφίας. Ἡ ἠθικὴ ἐδῶ καλεῖται νὰ παίξει τὸ ρόλο αὐτὸ σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς μιὰ ὀλισθητικὴ, γνωσιολογικὴ ὀντολογικὴ θεώρηση πὸς ὁ Λεβινάς βλέπει νὰ κυριαρχεῖ στὴ δυτικὴ σκέψη ἥδη ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη.

Ὁ Κώστας Ἀνδρουλιδάκης στὸ μελέτημά του «Ἑ. Λεβινάς καὶ Ι. Κάντ - Βίοι Παράλληλοι» ἀναζητᾷ τὰ κοινὰ στοιχεῖα τῶν δυῶν φιλοσόφων, χωρὶς νὰ παραβλέπει καὶ τὶς διαφορὰς τους. Στὴν πορεία αὐτὴ προσφέρει μιὰ συνοπτικὴ ἐπισκόπηση καὶ τῶν βασικῶν ὄψεων τῆς σκέψης τοῦ Λεβινάς, ὅπως π.χ. τὴ φαινομενολογικὴ μέθοδο καὶ τὸν κεντρικὸ ἄξονά του τὴν ὑπαρξιακὴ σκέψη. Στὴ συνέχεια στὸ κείμενο πὸς ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Ἡ ριζικὴ ἑτερότητα ὡς θεραπευτικὴ πρακτικὴ:

ἠθική, ψυχανάλυση, ψυχοθεραπεία» ὁ Ἅγγελος Μουζακίτης ἀποπειρᾶται νὰ σκιαγραφήσει τὸν τρόπο πὸ οἱ περὶ ριζικῆς ἑτερότητας διαλογισμοὶ τοῦ Λεβινὰς συναντιῶνται μὲ τὴν ψυχανάλυση καὶ τὴν ψυχοθεραπεία στὸν ἀγγλοσαξωνικὸ κῶρο, ἀναδεικνύοντας τὶς προοπτικὲς πὸ ἀνοίγονται καὶ τὰ προβλήματα πὸ προκύπτουν. Στὴν συνέχεια παρατίθεται σὲ μετάφραση δύο μικρὰ κείμενα τοῦ Λεβινὰς, τὸ πρῶτο μὲ τίτλο «Ἡ Κιβωτὸς καὶ ἡ Μούμια» καὶ τὸ δεῦτερο μὲ τίτλο «Ὁφθαλμὸς ἀντὶ ὀφθαλμοῦ», ὅπου προσφέρεται ἓνα δεῖγμα (ραββινικῆς) ἐρμηνείας τῆς Βίβλου ἀπὸ τὸν Γάλλο στοχαστή.

Ὁ Μιχάλης Πάγκαλος στὸ μελέτημά του μὲ τίτλο «Μοναδικότητα μέσα στὴν καθολικότητα. Σκέψεις γιὰ τὸν Λεβινὰς καὶ τὸν Μπεννὶ Λεβί» φέρνει σὲ διάλογο τοὺς δύο στοχαστὲς ἐπιχειρώντας νὰ παρουσιάσει κατὰ κύριο λόγο τὸν τρόπο πὸ βλέπουν τὴ συνάντηση καὶ τὸ κλασικὸ ἐρώτημα γιὰ τὴ σχέση Ἰερουσαλὴμ καὶ Ἀθήνας, «ἐλληνικῆς» καθολικότητας καὶ ἑβραϊκῆς μοναδικότητας, οἱ δύο στοχαστὲς.

Ὁ π. Παντελεῖμων Μανουσάκης στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «Διαβάζοντας τὸν Λεβινὰς ἐνάντια στὸν Λεβινὰς: θάνατος, ἐπιθυμία, γονιμότητα», μὲ ἀφετηρία τὸ κλασικὸ ἔργο τοῦ Λεβινὰς «Ὀλότητα καὶ Ἄπειρο» ἐξετάζει τὸ ζήτημα τοῦ θανάτου καὶ τὴ σχέση πὸ ἐγκαθιδρύεται πρὸς τὸν ἔρωτα, ἐνὸς ἔρωτα πὸ μπορεῖ νὰ ἐπιβιώνει ἐπέκεινα τοῦ θανάτου, ἀλλὰ μὲ κόστος τὸν Ἄλλο, ἀναδεικνύοντας δυὸ βασικὰ προβλήματα τοῦ Γάλλου στοχαστῆ, ἀφενὸς τὴν ἀδυναμία του νὰ ἀποφύγει τὴ Σωκρατικὴ λογικὴ τοῦ ἔρωτα, καί, ἀφετέρου, τὴν προδοσίαν ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Λεβινὰς τῆς θεολογικῆς παράδοσός του. Τὸ ἀφιέρωμα ὁλοκληρώνεται μὲ ἓνα πολὺ σύντομο κείμενο τοῦ Ρουμάνου στοχαστῆ Πάουλ Τσελάν καὶ ἓνα σχετικὸ κείμενο τοῦ Λεβινὰς γιὰ τὸν στοχαστὴ αὐτὸ μὲ τίτλο «Ἀπὸ τὸ εἶναι στὸ ἄλλο». Τὸ τεῦχος περιλαμβάνει ἐπίσης ἀρκετὰ λογοτεχνικὰ μελετήματα, ἐνῶ προσφέρει πλούσια ὕλη (χρονικά, σχολιασμό, βιβλιοπαρουσιάσεις κ.λπ.) στὶς μόνιμες στήλες του.

Νικόλαος Ἀσπρούλης